

Suvremene promjene u skijališnom turizmu

Weber, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:325155>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Karla Weber

Suvremene promjene u skijališnom turizmu

Prvostupnički rad

Mentor: titula, ime i prezime mentora

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, godina.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Suvremene promjene u skijališnom turizmu

Karla Weber

Izvadak: Planinski turizam, i u prvom redu skijališni turizam, vrsta je turizma koja godišnje uključuje velik broj sudionika. Rapidno se razvio na kraju 19. i početku 20. st. Planine, u prvom redu Alpe turistički su se počele razvijati kao ljetna destinacija planinara, a kasnije prilagodbom nordijskog skijanja strmim nagibima Alpa, Alpe postaju jezgra razvoja skijališnog turizma koji je kroz godine poprimio odlike masovnog turizma. Skijališni je turizam prostorno ograničen na uska planinska područja, a ovisi o nizu prirodnih društvenih faktora. Glavno receptivno područje skijališnog turizma su Alpe. Zbog velike rasprostranjenosti Alpa, kroz 7 država, skijališta su u različitim državama poprimila različita obilježja. Danas zbog nedostatka snijega kao i razvoja skijališta na drugim destinacijama turizam u Alpama stagnira.

24 stranica, 9 grafičkih priloga, 2 tablica, 38 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: turizam, skijanje, Alpe, turističke atrakcije

Voditelj: doc. dr. sc. Ivan Šulc

Tema prihvaćena: 9. 2. 2023.

Datum obrane: 21. 9. 2023.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Sveučilišta u Zagrebu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Modern day changes in ski tourism

Karla Weber

Abstract: Mountain tourism, and primarily ski tourism, is a type of tourism that annually involves a large number of participants. It developed rapidly at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. Mountains, primarily the Alps, began to develop as a summer destination for hikers, and later with the adaptation of Nordic skiing to the steep slopes of the Alps, the Alps became the core of the development of ski tourism, which over the years has taken on the characteristics of mass tourism. Ski tourism is spatially limited to narrow mountain areas, and depends on a number of natural social factors. The main receptive area of ski tourism is the Alps. Due to the large distribution of the Alps, through 7 countries, ski resorts in different countries have taken on different characteristics. Today, due to the lack of snow and the development of ski resorts in other destinations, tourism in the Alps is stagnant

24 pages, 9 figures, 2 tables, 38 references; original in Croatian

Keywords: tourism, skiing, Alps, tourist attractions

Supervisor: Ivan Šulc, PhD, Assistant Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 09/02/2023

Undergraduate Thesis defense: 21/09/2023

Thesis deposited in Central Geographic Library, University of Zagreb Faculty of Science,
Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
2. PLANINSKI TURIZAM – POVIJEST I RAZVOJ Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
3. SKIJALIŠNI TURIZAM – POVIJEST I RAZVOJ Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 3.1. Faktori razvoja skijališnog turizma.. Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 3.2. Skijališni turizam danas..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 3.3. Uloga skijaških natjecanja u razvoju skijališnog turizma Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
4. STUDIJE SLUČAJA Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 4.1. Alta Badia Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 4.2. Kitzbühel Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 4.3. Chamonix Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 4.4. Sljeme..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
 - 4.5. Rasprava..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
5. Zaključak Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
- Literatura..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
- Izvori..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
- Prilozi..... Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.

1. UVOD

Planinski turizam oblik je turizma koji godišnje uključuje veliki broj sudionika, a to se posebno odnosi na skijališni turizam. Iako ne postoji međunarodno priznata definicija planinskog turizma, ta se vrsta turizma odnosi na oblik turizma koji se odvija u planinama, a za planinski se turizam vežu dvije osnovne aktivnosti – zimski sportovi i planinarenje. Među zimske sportove ubraja se alpsko skijanje koje je i tema ovog rada.

Skijališni turizam raširena je turistička grana koja godišnje uključuje 300 do 350 milijuna sudionika. Skijališni se turizam oslanja na posebne uvjete, prije svega klimatske, potom infrastrukturne radi čega je razvoj ograničen isključivo na uska planinska područja (Steiger i dr., 2019).

Cilj ovoga rada je utvrditi suvremene promjene u turističkoj ponudi i potražnji u europskim skijališnim destinacijama, identificirati faktore stagnacije u skijališnom turizmu u Europi, odrediti sličnosti i razlike u suvremenoj dinamici i ponudi odabranih destinacija. Istraživanje se bazira na europskim skijališnim destinacijama, posebno alpskim, budući da su Alpe glavno receptivno područje skijališnog turizma u svijetu. Odabrane su 4 destinacije među kojima se nastoji utvrditi sličnosti i razlike u turističkoj ponudi: Alta Badia u Italiji, Kitzbuhel u Austriji, Chamonix u Francuskoj i Sljeme u Hrvatskoj. Destinacije se razlikuju prema svojim obilježjima, infrastrukturi i dinamici turizma te predstavljaju karakteristične skijaške destinacije država u kojima se nalaze. Stoga se uspoređuju prema razvoju, atrakcijskoj osnovi, turističkoj ponudi, utjecaju turizma.

Istraživanje će biti provedeno pomoću više metoda – desk analizom dostupnih podataka te terenskim opažanjem (obzirom na vlastiti boravak na skijalištima). Isto tako analiziraju se dostupni izvori i stručna literatura. Statistički podaci preuzeti su s internetskih stranica, a zbog nedostatka podataka neki aspekti nisu analizirani.

2. PLANINSKI TURIZAM – POVIJEST I RAZVOJ

Još od 18. stoljeća planine su turistička destinacija europske elite. Inovativni su poduzetnici primijetili planine kao turistički potencijal te su izgradili hotele, planinske željeznice i aktivnosti, prvenstveno namijenjene mladim posjetiteljima, najprije u Alpama. Prije toga planinski prostori Alpa bili su ljudima nepoznati krajevi pogotovo za turističke aktivnosti. Inovacije poduzetnika u planinskim područjima pokrenule su prvi procvat planinskog turizma u povijesti, a Alpski je prostor postao neizostavna destinacija bogatim turistima. Razvili su najatraktivnija područja planina i stvorili još uvijek postojeću modernu turističku infrastrukturu te su poboljšali dostupnost planinskih odmarališta i vrhova planinskim željeznicama, uspinjačama i žičarama. Godine 1871. izgrađena je zupčasta željeznica koja se popela na strmu planinu u Švicarskoj, a 1912. otvorena najviša željeznička postaja na svijetu, Jungfrau Joch (na 3 454 m nadmorske visine) koja radi i danas te godišnje primi oko milijun posjetitelja (UNWTO, 2018).

Do 1860-ih godina, točnije 1864., turizam se u planinama odvijao isključivo u toplom dijelu godine. Do tada su glavni motivi turista bili razonoda i odmor, a tek kasnije motivi turista postaju zimski sportovi i planinarenje (Knežević, 2003). Prekretnica je bila 1864. godina kada je u St Moritzu organiziran prvi turistički boravak u hladnom dijelu godine kao ideja jednog poduzetnika. Iste su se godine počele razvijati sportske aktivnosti na snijegu koje su uključivale vožnju bobom, sanjkanje i polo na ledu.

Prvi je značajni razvoj planinskog turizma bio od 1880-ih godina do Prvog svjetskog rata, a to se razdoblje naziva *Belle Époque*. Razdoblje je obilježio snažan tehnološki razvoj infrastrukture i smještajnih objekata. Nakon Prvog svjetskog rata slijedi dugotrajna kriza što se tiče planinskog turizma koja je trajala do kraja Drugog svjetskog rata.

Nakon Drugog svjetskog rata, planinski turizam doživljava novi procvat. Obzirom na ekspanziju i rast svjetske ekonomije, radi čega su se povećali dohodci u obiteljima, kao i koncepta plaćenog godišnjeg odmora u nekim Europskim državama te su turistička putovanja u planine postala dostupnija svima. Vrsta turizma koja je nekad bila isključivo za bogate i slavne približava se običnom čovjeku pa tako nekadašnje bogate turiste zamjenjuju obitelji s djecom, a planinski je turizam postao vrsta masovnog turizma. Procvatu planinskog turizma uvelike su pridonijele tehnološke inovacije u nekadašnjim teško dostižnim strmim planinama, kao i dostupnost osobnih automobila koji su postali dominantni način putovanja radi svoje brzine i komoditeta. Također, snažan razvoj tehnologije i prometa u svim aspektima uvelike uvjetuje razvoj turizma. Planinski turizam svoj razvoj djelomično duguje planinskim i zupčastim

željeznicama, potom uspinjačama i na kraju žičarama koje omogućuju savladavanje padina s velikom dinamikom reljefa, a jedan su od faktora razvoja skijališnog turizma (UNWTO, 2018). Alpe predstavljaju pojam turističkog svijeta za planinski turizam te su najbolje razvijeni dio svijeta što se tiče planinskog turizma. Što se tiče turističke ponude Alpa, na prilično maloj površini nalazi se velik broj prirodnih i društvenih atrakcija. Planinski se turizam u Alpama počinje razvijati tijekom 18. st., a prvi su turisti bili opčinjeni prirodnim ljepotama prostora radi čega se turizam i počeo razvijati (Kešac, 2023).

Alpe su najposjećeniji planinski prostor svijeta ne samo zbog velike reljefne i morfološke raznolikosti već i zbog smještaja u središtu Europe i blizine gusto naseljenim i ekonomski razvijenim europskim područjima. Alpe su podijeljene između Austrije, Švicarske, Slovenije, Italije, Njemačke, Francuske i Lihtenštajna, od kojih su samo tri alpske ili pretežito alpske zemlje: Lihtenštajn (100%) , Austrija (70%) i Švicarska (60%) (Curić i dr., 2013). Sve navedene alpske države ostvaruju značajnu dobit od planinskog turizma. Oko 70% površine Austrije nalazi se u Alpama, a alpska regija ostvaruje $\frac{3}{4}$ turističkih noćenja u Austriji, u Francuskoj Alpe zauzimaju relativno malu površinu (tek 7%), a ostvaruju skoro 80% ukupnog planinskog turizma države dok u Italiji alpska regija ostvaruje skoro 50% turističkih dolazaka u planinskom turizmu (Kadušić i dr., 2018).

Najznačajnija promjena dogodila se početkom razvoja masovnog turizma, a turizam u Alpama (ljetni i zimski) postaje najvažnija gospodarska djelatnost. Velik broj posjetitelja i razvoj više vrsta turizma, poput skijališnog i planinskog, uzrokuje degradaciju Alpskog prostora: ponajprije onečišćenje vode, zraka, zatim onečišćenje bukom i odlaganje otpada čime se postupno mijenja krajolik (Kešac, 2023).

Omasovljavanje turizma uzrokuje kompetitivnost između destinacija pa čak i objekata unutar samih destinacija (poput hotela, ugostiteljskih objekata i sl.) čime dolazi do većeg broja inovacija i ponuda na skijalištima.

Danas je turizam u planinama usko povezan sa skijališnim turizmom.

3. SKIJALIŠNI TURIZAM – POVIJEST I RAZVOJ

Počeci skijanja kao discipline sežu još u 18. stoljeće kada su ljudi u Skandinavskim državama počeli koristiti skije kao formu lakšeg transporta po snijegu. Takva se vrsta skijanja danas zove nordijsko skijanje odnosno skijaško trčanje (Sood, 2010).

Korijeni skijališnog turizma kakav je poznatiji danas počinju na početku 20. st. prilagodbom nordijskog skijanja strmim nagibima u Alpama te se tako razvilo alpsko skijanje (eng. *downhill*

skiing). Skijanje je u početku bilo fizički vrlo zahtjevno i pristupačno manjem broju turista željnim avanture. Nakon čega se šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća skijališni turizam približava svima i poprima odlike masovnog turizma te su izgrađena brojna nova skijališta, a već postojeća manja skijališta su se širila (Steiger i dr., 2019). Također, tehničke i tehnološke inovacije skijanje su približile većem broju turista.

Tab. 1. Inovacije koje su dovele do omasovljenja skijališnog turizma

GODINA	DOGAĐAJ/INOVACIJA
1864.	Otkrivena zimska turistička sezona
od 1932.	Prva skijaška žičara
od 1960.	Mehanička obrada skijaških staza
od 1980.	Žičare većih kapaciteta
od 1985.	Strojevi za proizvodnju snijega
od 1995.	Računalno projektiranje i rad prijevoznih objekata

Izvor: UNWTO (2018)

Među tehnološkim inovacijama u razvoju skijališnog turizma, u prvom su redu žičare koje omogućavaju savladavanje padina s velikom dinamikom reljefa i vrlo jednostavan dolazak do vrhova planina. Prva takva žičara napravljena je 1932. godine u Davosu u Švicarskoj. Samo pet godina nakon konstrukcije prve žičare u Švicarskoj postavljeno je još 25 takvih žičara u Alpama (UNWTO, 2018). Nakon prvih žičara postepeno se tehnologija usavršavala, a nastao je velik broj različitih žičara čiji izgled ovisi o nagibu terena, veličini skijališta, uzrastu skijaša itd. Jedne od najčešće viđenih žičara u Alpama jesu sedežnice (eng. *chair lifts*), to je vrsta skijaške žičare ne kojoj skijaši sjede unutar žičare koja ih nosi uz planinu. Postoji više vrsta takvih žičara, ali najčešće su s dva, četiri ili šest sjedala. Nadalje, zatvorene žičare najčešće za šest skijaša – gondole. Zbog zatvorenog oblika često prevoze skijaše na veće nadmorske visine (često od dna do vrha planine), ali su nepraktične zbog potrebe za skidanjem skija. Također postoje i veće žičare (eng. *cable car*) koje su većeg kapaciteta pa prijevoze veći broj skijaša. Za kraće udaljenosti i staze s manjim nagibom padine konstruirane su vučnice – žičare koje uz padinu vuku jednu do dvije osobe, skijaši tijekom vožnje stoje na nogama i skije se na odvajaju od podloge. Danas se razlikuju vučnice u obliku gumba (eng. *button lifts*) i one koje imaju oblik sidra ili slova T (eng. *T-bar*). Prva žičara u Davosu bila je vučna žičara slična današnjima u obliku sidra. Za staze s najmanjim nagibom (staze za djecu i početnike) konstruirane su posebne

žičare takozvani čarobni tepih (eng. *magic carpet*) – žičare koje podsjećaju na pokretnu traku, a omogućavaju skijašima da stoje na traci i voze se uz padine (Snowsunsee, n.d.). Razvojem puno različitih vrsta žičara koje omogućavaju uspon skijaša na padinu, usponi na padine znatno su olakšani, a skijanje je približeno većem broju ljudi.

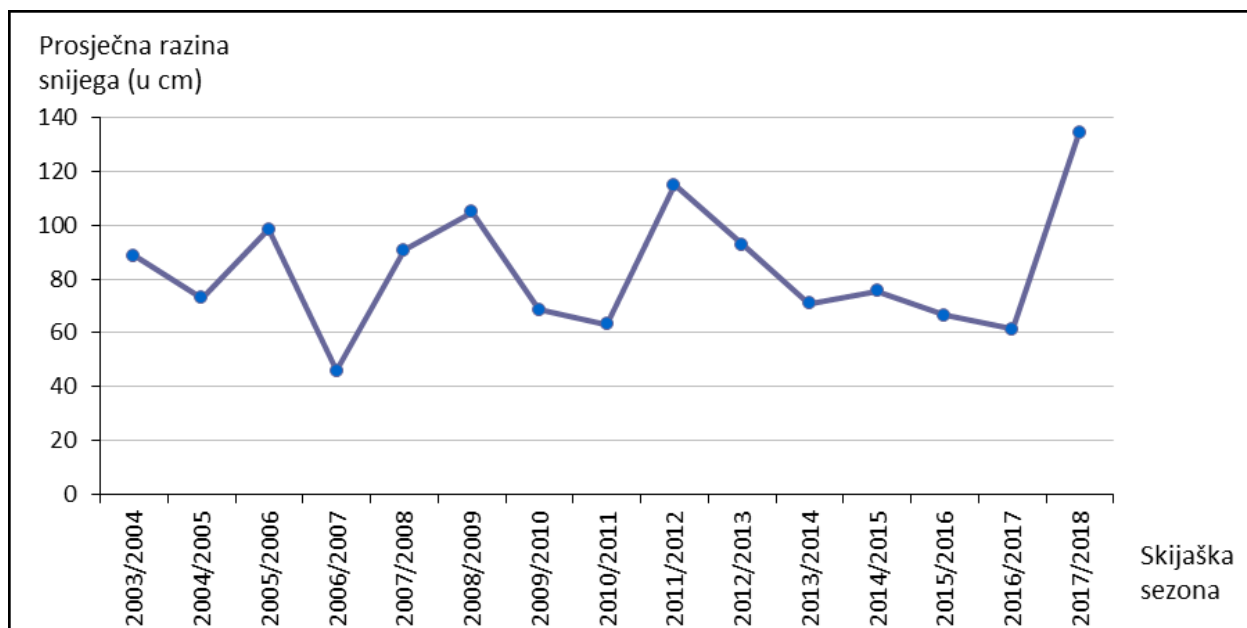
Sljedeća bitna stavka u skijališnom turizmu jest kvaliteta skijaških staza pa se tako od Olimpijskih igara u Innsbrucku 1964. skijaške staze mehanički obrađuju pomoću za to namijenjenih strojeva, a takvo uređivanje staza dovodi do većih kapaciteta skijališta. Nadalje, na samim skijalištima razvijaju se barovi i restorani te parkirališta ispred samih žičara, a žičare imaju veći kapacitet što rezultira kraćim čekanjem u redovima. Sve su navedene inovacije uz bolji ekonomski status ljudi te više vremena na raspolaganju dovele do povećanja broja skijaša. Isto tako, skijanje je većem broju ljudi približio razvoj prometa i savladavanje strmih planina poput Alpa. Osobni automobili postaju glavni način prijevoza zbog brzine i komoditeta, zbog velike količine potrebne skijaške opreme putovanje automobilom postaje najjednostavniji način. Kako se Alpe nalaze u blizini emitivnih tržišta sagrađene su prometnice kroz Alpe za lakši dolazak do skijališta (UNWTO, 2018).

Točan broj skijaša godišnje nemoguće je utvrditi budući da ne postoji jedinstvena institucija koja prikuplja podatke iz različitih izvora i vodi statistiku (Diklić, 2022). Ipak konzulat Laurent Vanat godišnje radi izvještaj o planinskom turizmu u kojemu procjenjuje broj skijaša na temelju broja skijaških posjeta različitim zemljama. Prema procjeni 2013. godine broj skijaša bio je 115 milijuna, a 2022. godine broj skijaša bio je 135 milijuna. Broj skijaša u svijetu raste zahvaljujući razvoju skijališnog turizma u Istočnoj Europi i Aziji (Vanat, 2014; Vanat, 2022).

3.1. Faktori razvoja skijališnog turizma

Na razvoj skijališnog turizma kao i kvalitetu skijališne sezone utječe niz prirodno-geografskih i društvenih faktora.

Razvoj skijališta i skijaška sezona u prvom redu ovise o pouzdanosti i duljini snježnog pokrivača za što se često koristi termin snježna sigurnost. Kako bi skijaška sezona bila ekonomski isplativa za skijalište potrebno je barem 100 dana s dovoljno snijega (Tranos i Davoudi, 2014). Zadnjih 20 godina u medijima se izražava zabrinutost za budućnost skijališnog turizma radi klimatskih promjena, a skijališni je turizam vrlo osjetljiv na rast temperatura. Djelomično kao odgovor na klimatske promjene i rast temperatura razvijena je tehnologija stvaranja umjetnog snijega na skijalištima.

Sl. 1. Prosječna razina snijega (u cm) na Europskim skijalištima 2003-2018

Izvor: Skiresortstats, n.d.

Idući je važan prirodno-geografski faktor razvoj skijališta nagib padina. Od blago nagnutih padina za početnike do strmijih za iskusne skijaše, veća raznolikost padina sa sobom dovodi više skijaša od početnika do iskusnih skijaša. Skijaške se staze klasificiraju prema kategorijama po bojama: zelene skijaške staze su najlakše i najmanjeg nagiba za djecu početnike, plave staze (nagiba do 30%) su za već postojeće skijaše, crvene staze (nagib do 45%) namijenjene su iskusnijim skijašima dok su crne staze s najvećim nagibom za najiskusnije skijaše, često s rizikom od lavina, a staze označene žutom ili narančastom bojom izvan su uobičajene klasifikacije i često su izvan skijaških staza – namijenjene *freestyle* skijanju. Za skijališta je osim raznolikosti staza bitna i ukupna duljina svih staza, a posebno je važna duljina crnih staza obzirom da su one namijenjene natjecateljima i najiskusnijim skijašima te skijalištu pridaju veći regionalni značaj obzirom na mogućnost održavanja natjecanja koje privlači turiste i skijalištu daje publicitet.

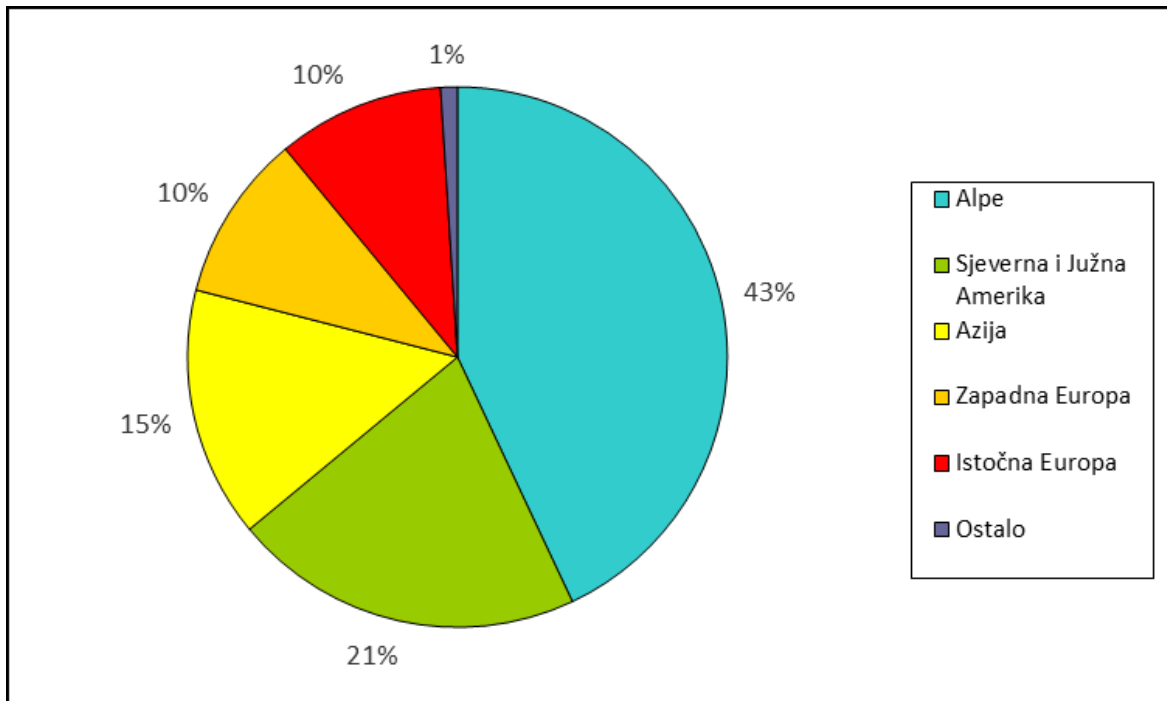
Uz prirodno-geografske faktore svakom je skijalištu potrebna infrastruktura. Taj se pojam odnosi na broj, kvalitetu i raznolikost skijaških žičara, zatim broj smještajnih objekata, škole skijanja, restorane, barove, trgovine i sl., a danas većina skijališta razvija niz restorana, barova i sličnih sadržaja neposredno uz skijališne staze.

Glavni socioekonomski faktori razvoja skijališnog turizma kao masovnog jesu rast raspoloživog dohotka po stanovniku, zatim uvođenje plaćenog godišnjeg odmora kao i

posjedovanje automobila koji je postao glavna vrsta transporta u planinskim krajevima, nadalje promjene očekivanja turista od destinacije i smanjenje troškova u skijališnom turizmu. (UNWTO, 2018).

3.2. Skijališni turizam danas

Obzirom na već razvijenu infrastrukturu i tehnologiju na skijalištima, skijanje je postalo vrlo razvijen sport. Danas 67 država svijeta nudi uređena skijališta na otvorenom, a ubrajajući i zatvorena skijališta dolazimo do okruglih 100 država koje nude neku formu skijališnog turizma (FIS, 2018).

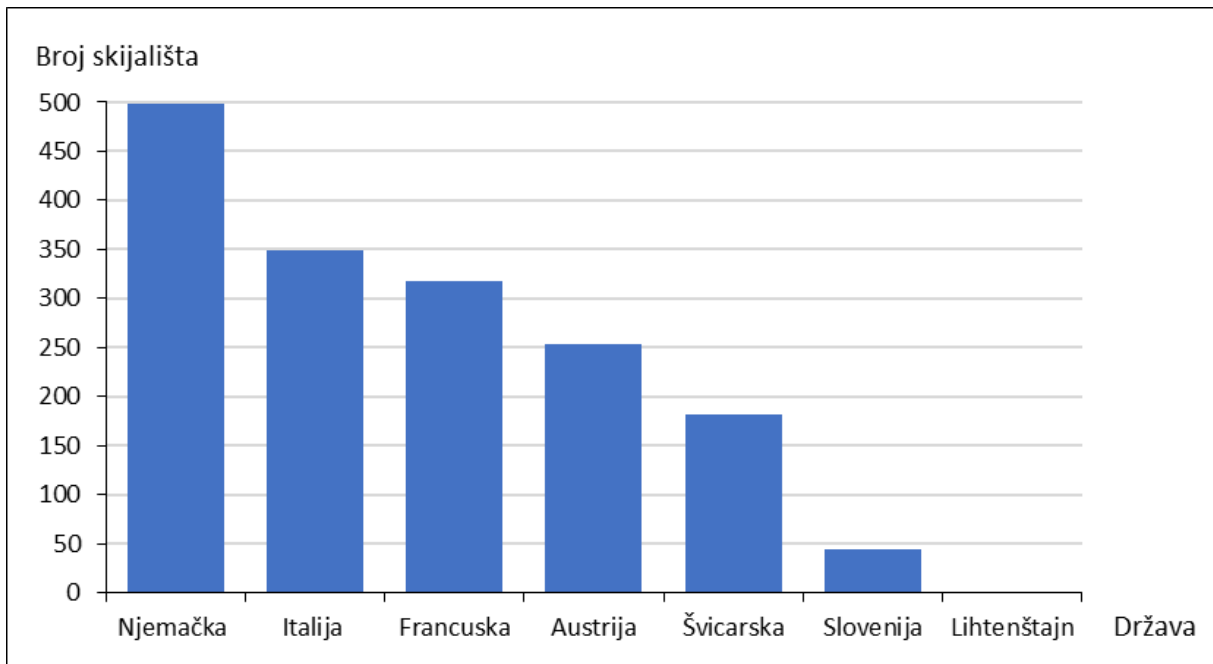

Sl. 2. Broj posjetitelja skijališta po regijama, 2021.

Izvor: Statista (2021)

Glavno receptivno područje skijaša u svijetu jesu Alpe sa 43% svjetskih skijaških posjeta (Statista, 2021). Smještene na području država s velikom populacijom i blizu velikih gradova dobro su prometno povezane s emitivnim regijama EU i ostatka svijeta. Današnja Alpska skijališta rezultat su dugotrajnog procesa specijalizacije koji se odvijao gotovo 200 godina u konkurentnom okruženju koje je dovelo do inovacija. Razvija se kompetitivnost između različitih skijališta kao i između objekata poput smještajnih objekata ili gospodarskih objekata unutar istog skijališta što dovodi do napretka ponude na skijalištima. Bilo je dovoljno hrabrih

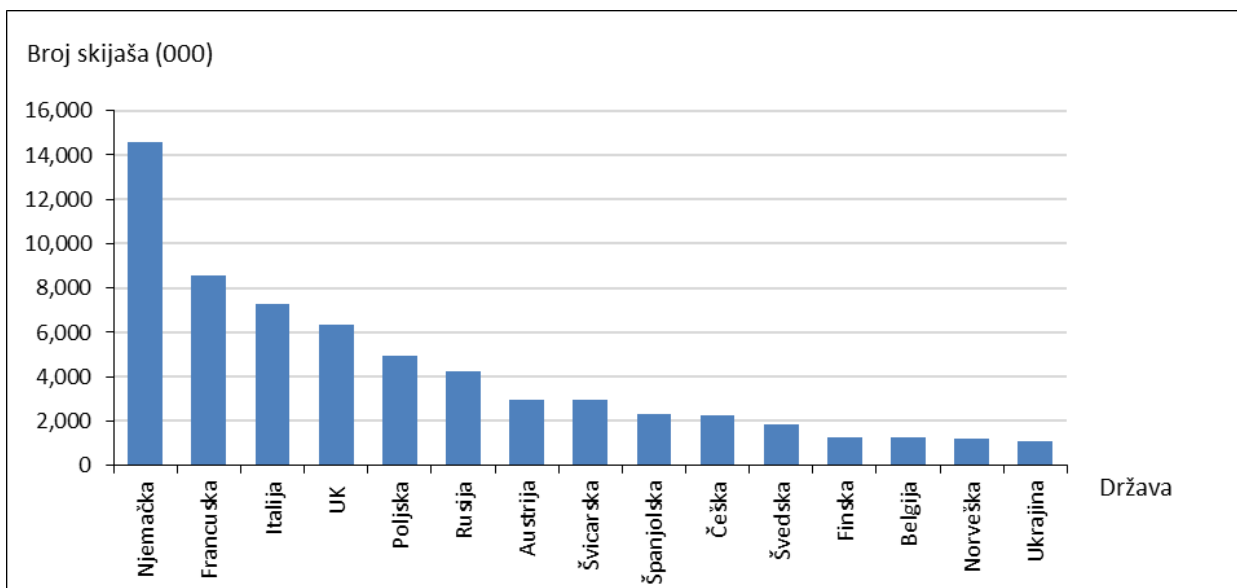
poduzetnika koji su uložili vlastiti kapital u razvoj alpskih skijališta što ih je dovelo do stupnja razvoja na kojem jesu danas (UNWTO, 2018).

Sl. 3. Broj skijališta po alpskim državama 2021. godine

Izvor: Statista (2021)

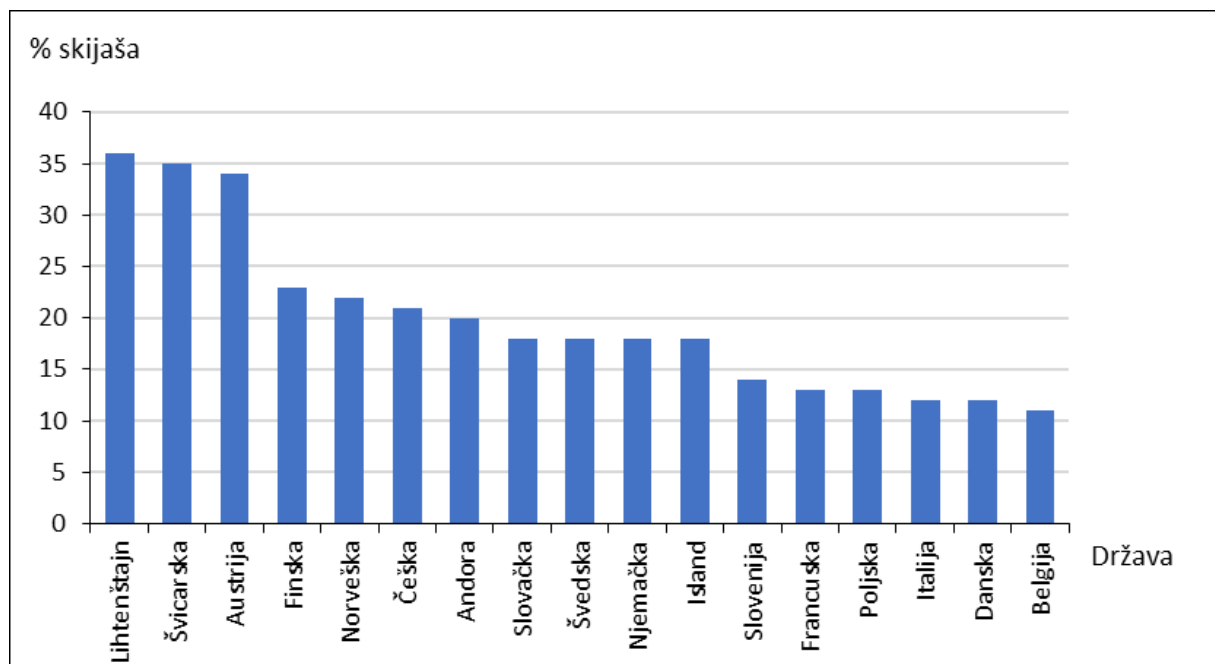
Prema podacima stranice Statista iz 2021. godine, u Alpama se nalazi 1643 skijališta od kojih je najviše u Njemačkoj (njih 498), a najmanji se broj skijališta nalazi u Lihtenštajnu (1 skijalište).

Sl. 4. Europske države s najvećim brojem skijaša

Izvor: Statista (2021)

Među europskim državama u kojima ima više od 10000 skijaša nalazi se pet od sedam ranije spomenutih alpskih država. Stoga je za zaključiti kako alpske države, uz glavno receptivno područje skijališnog turizma u svijetu, i važno emitivno područje u europskom skijanju.

Sl. 5. Države s više od 10% skijaša u odnosu na ukupan broj stanovnika 2021. godine

Izvor: Statista (2021)

Skijanje je vještina koja se uči u mladoj životnoj dobi, negdje do 14 godine života, a nakon je učenje teže. Razvoj vještine u mladoj dobi zahtjeva podršku najprije obitelji, zatim institucija poput škola i sl. Prenošenjem skijaške tradicije s generacije na generaciju izgrađuju se jake skijaške zajednice koje su bitne za budućnost sporta kao i turizma povezanog sa sportom. U državama koje su bliže Alpama, veći postotak stanovnika se bavi skijanjem (UNWTO, 2018). Takva se raspodjela jasno vidi na slici 5. Lihtenštajn i Švicarska dvije su od tri pretežito ili u cijelosti alpske države te se najveći postotak stanovništva bavi skijanjem, dok Belgija ima manji postotak skijaša.

Imidž skijališnog turizma danas pada. Odlazak i boravak na skijalištima je preskup stoga se sve manje ljudi upušta u učenje vještine skijanja, a teško je održati skijašku kulturu isključivo prijenosom s generacije na generaciju. Također, skijaška se sezona zbog globalnog zatopljenja

skraćuje, a količina snijega smanjuje i skijališta se sve više oslanjaju na proizvodnju umjetnog snijega. Stvaranje umjetnog snijega je skupo, a staze napravljene umjetnim snijegom nisu ni približno kvalitetne kao one od prirodnog snijega radi čega skijališni turizam stagnira (UNWTO, 2018).

3.3. Uloga skijaških natjecanja u razvoju skijališnog turizma

U 19. stoljeću skijanje je od metode transporta postalo sportska aktivnost. Prvo skijaško natjecanje održano je 1868. godine u Oslu što označava početak nove ere skijaškog entuzijazma. Prvo slalomske natjecanje organizirano je 1922. u Mürrenu u Švicarskoj, a na Zimskim olimpijskim igrama 1936. godine u Garmisch-partenkirchen, u Njemačkoj, Alpsko je skijanje prvi puta uvršteno u program (Službena stranice Olimpijskih igara Olympics, n.d.).

Najveći broj utrka Svjetskog skijaškog kupa održava se upravo u Alpama.

Najveći skijaški centri Italije su Alta Badia, Cortina D'Ampezzo, Madonna do Campiglio, Bormio, Val Gardena, u Francuskoj su to Chamonix, Val D'Isere i Courchevel, dok su u Austriji Kitzbühel, Soelden, Flachau, Schladming i Saalbach (FIS, n.d.). Svi centri u nadolazećoj skijaškoj sezoni domaćini su skijaških natjecanja koja donose velik broj sponzora i popraćenost medijima i na taj način brendira destinaciju u skijaškome svijetu.

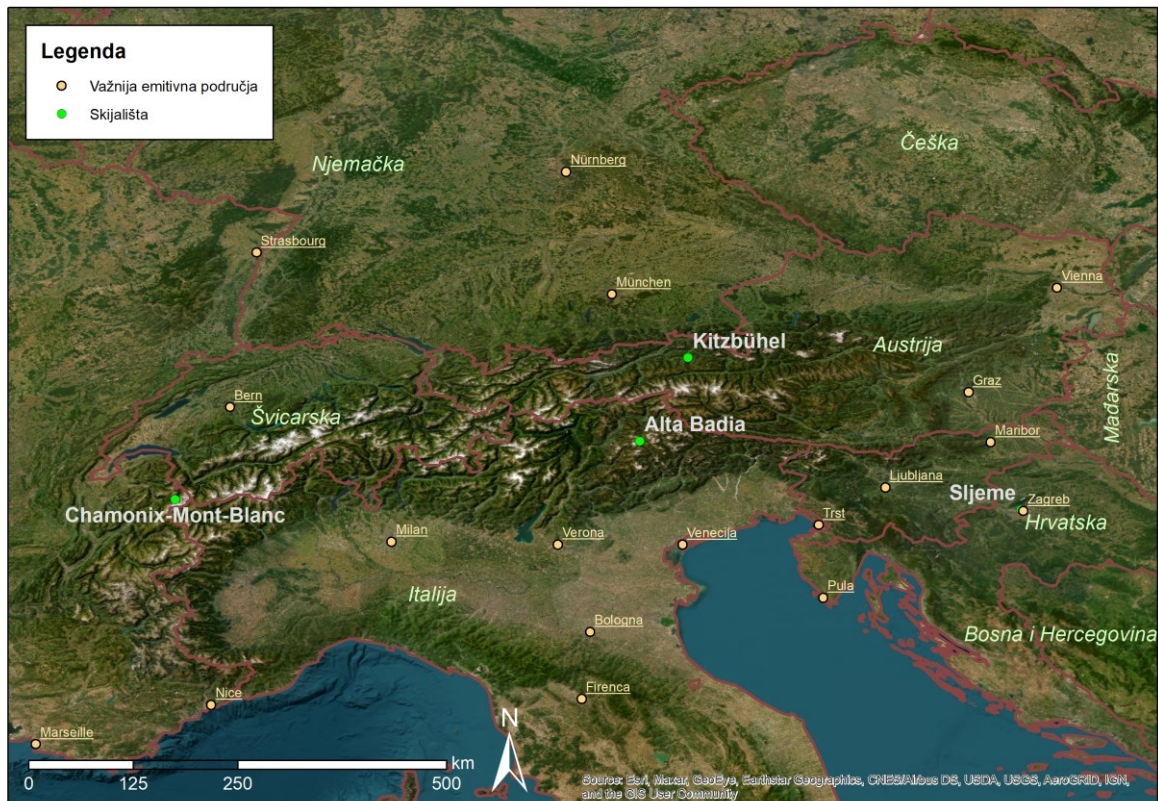
Velike manifestacije kao što su Olimpijske igre utječu na populariziranje skijanja kao sporta, potom i skijališnog turizma, a također se gradi potrebna infrastruktura koja se nastavlja koristiti u svrhu skijališnog turizma. Tako neslužbene procjene spominju broj od 3 do 6 milijuna Kineza koji će se početi baviti zimskim sportovima uslijed Olimpijskih igara 2022. (Diklić, 2022).

Kroz skijaška natjecanja skijanje dobiva sve veću popularnost i dovodi velik broj turista, i skijaša i gledatelja. Tako primjerice utrke u Kitzbühelu godišnje privuku oko 90 000 turista, a smještajni su kapaciteti gotovo popunjeni mjesecima prije (Poggi, 2023).

4. STUDIJE SLUČAJA

Za utvrđivanje razvoja i popularnosti skijališnog turizma uzeta su 4 primjera skijališta: Alta Badia u Italiji, Kitzbühel u Austriji, Chamonix u Francuskoj i Sljeme u Hrvatskoj. Skijališta se razlikuju po svojim obilježjima, infrastrukturi i dinamici turizma te se nastoji utvrditi sličnosti i razlike među njima.

Skijališta se nalaze u različitim državama i na različitim dijelovima planina te predstavljaju karakteristični tip skijališta za određenu državu stoga se na temelju skijališta nastoji usporediti razvoj, atrakcijska osnova, aktivnosti, problemi i sl.

Sl. 6. Položaj odabranih skijališta u Alpama

Izvor: Izradio autor prema Geofabrik, n.d.

4.1. Alta Badia

Alta Badia poznato je skijalište u jugoistočnom dijelu Alpa na sjeveroistoku Italije u blizini austrijsko-talijanske granice zbog čega stanovništvo većinom priča dva jezika – njemački i talijanski.

Nalazi se između 1330 i 2778 m nadmorske visine (Bergfex, n.d.). Skijalište je prepoznatljivo po jedinstvenim prizorima Dolomita koji osim skijaša privlače i planinare. Dolomiti se nalaze jugoistočnim Alpama u Italiji, a tamo se nalaze i najposjećenija talijanska skijališta (Curić i dr., 2013). Dolomiti su 2009. godine uvršteni na UNESCO listu svjetske prirodne baštine čime samo raste zainteresiranost turista za to područje.

Tradicija turizma na području Dolomita seže u 19. st. kada su mladi turisti željni avanture krenuli planinariti na tom području. Usavršavali su vještine planinarenja po Dolomitima te su krenuli dovođiti turiste. U periodu između dva svjetska rata turizam u Alta Badiji naglo se razvija, a osim ljetne turističke sezone razvija se skijalište i zimski turizam. Prva žičara otvorena je 1938. na stazi Col Alto u mjestu Corvara. Žičara je kasnije preuređena u prvu sjedeću žičaru ne samo u Dolomitima već u cijeloj Italiji. Razvojem i zimskog i ljetnog turizma, postepeno su se razvijali i smještajni objekti, a Alta Badia je postala internacionalna turistička skijaška destinacija. Skijalište se nalazi između 6 međusobno povezanih manjih naselja: Corvara, Colfosco, San Cassiano, Badia, La Villa i La Val u kojima je većina smještajnih kapaciteta, a osim smještajnih kapaciteta obzirom na dugu tradiciju i antičku kulturu razvijaju i kulturni turizam (Altabadia.org, n.d.). Još veću popularnost skijalištu je donijela skijaška utrka koja se od 1985. godine održava krajem godine na stazi Gran Risa (Skiworldcup.it, n.d.).

Samo skijalište Alta Badia sastoji se od 53 brze žičare (1 uspinjača, 1 zračna tramvajska žičara, 10 gondola, 30 sjedećih žičara, 11 vučnih žičara) koje imaju kapacitet 96 327 skijaša u jednom satu (Ski resort, n.d.). Ukupna dužina staza je 130 km od čega je 74 km plavih staza, 47 km crvenih staza i 9 km crnih staza. Alta Badia dio je jedne od najvećih svjetskih skijališnih mreža Dolomiti Superski i samim time jedno je od najpopularnijih skijališta u Dolomitima. Zahvaljujući mreži Dolomiti Superski, Alta Badia žičarama je povezana s 500 km skijaških staza u Dolomitima. Kao rezultat dobre povezanosti skijališta žičarama kao svojevrsna turistička atrakcija za skijaše avanturiste nastala je Sellaronda - skijaški krug oko masiva Sella. Sastoji se od 26 km staza, a budući da su staze odlično povezane žičarama, nije potrebno skidati skije i koristiti drugu vrstu transporta. Sellaronda je dobro poznata atrakcija koja privlači brojne turiste (Altabadia.org, n.d.).

Sl. 7. Skijaška karta Sellaronda

Izvor: Valgardenaskimap, n.d.

Osim uređenih staza za alpsko skijanje, Alta Badia ima uređenih 38 km staza za skijaško trčanje, Snowpark za freestyle skijanje i snowboarding, a razvija i turizam tijekom ljetnih mjeseci (Bergfex, n.d.).

Područje Alta Badije naseljeno je od 1700 god. pr. Kr, a kada su Alpa integrirane u Rimsko carstvo lokalno je stanovništvo razvilo Ladinski jezik sličan latinskom. Danas ladinska zajednica broji oko 30 000 stanovnika rasprostranjenih u 5 provincija u talijanskim Alpama. Ladinci u dolini Val Badia njeguju stare stočarske običaje, a prepoznatljivi su po tipičnoj arhitekturi što je jedan od privlačnih faktora turističke zajednice (Altabadia.org, n.d.). Razvojem skijališnog turizma rastu i kapaciteti naselja, stanovništvo djelomično preusmjerava djelatnosti na turizam, a smještajni su objekti u svih šest naselja na visokom standardu i busovima odlično povezani ne samo sa skijaškim stazama, već i međusobno. Danas je skijalište

Alta Badia poznato kao skijalište za bogatije posjetitelje obzirom na vrhunske kuhare i uslugu u ugostiteljskim objektima na samim stazama.

Snažni razvoj turizma doveo je do nepovratne transformacije nekad malih stočarskih naselja u veće skijaške centre što utječe na degradaciju okoliša. Iz tog je razloga lokalna zajednica pokrenula niz održivih inicijativa i akcija koje uključuju potpore projektima pošumljavanja, smanjenje emisija, organiziranje ekološki prihvatljivih događaja i sl. Takve inicijative i akcije promiču održivi turizam na području Dolomita koji su na UNESCO-voj listi svjetske baštine (Altabadia.org, n.d.).

4.2. Kitzbühel

Kitzbühel je jedno od najpoznatijih skijališta u sjeveroistočnom dijelu Alpa i zapadnom dijelu Austrije nedaleko od granice s Njemačkom.

Nalazi se između 800 i 2000 m nadmorske visine. Skijanje je jedno od glavnih komponenti života lokalnog stanovništva više od 100 godina, a tamo su se među prvima na svijetu održavala neformalna skijaška natjecanja (Službeni turistički portal Austrije, n.d.).

Atrakcijsku osnovu čini alpski pejzaž planine Kitzbüheler horn otvorenog za turistički posjet tijekom cijele godine. Također, tipični austrijski alpski grad Kitzbühel i u blizini se nalazi jezero Schwarzsee. Područje je najpoznatije kao skijalište za zimskih mjeseci (Tripadvisor, n.d.).

Grad Kitzbühel se prvi puta spominje u 12. stoljeću, a držali su ga biskupi Regensburga i Bamberga sve do početka 16. stoljeća kada je pripao Tirolu. Kroz grad su oduvijek prolazili turisti, a vađenje srebra i bakra u 16. i 17. stoljeću donijelo je gradu prosperitet. U gradu se nalazi nekolicina starih kuća sa zabatima te nekoliko srednjovjekovnih dvoraca koji su danas pretvoreni u hotele (Britannica, n.d.). Ipak, najveći turistički napredak Kitzbühel duguje dugoj tradiciji skijališnog turizma.

Na skijalištu se nalazi 57 modernih, brzih žičara: 1 zračna tramvajska žičara, 11 gondola, 28 sjedećih žičara, 8 vučnica, 1 vučna žičara za djecu, 8 pokretnih tepiha, a ukupni kapacitet žičara iznosi 108 123 skijaša po satu (Skiresort, n.d.). Od ukupno 233 km skijaških, 188 km je obilježeno i uređeno, a na skijalištu postoji više od 60 planinarskih domova i restorana. Među označenim stazama 46 otpada na plave staze, zatim 32 crvenih staza i 18 crnih staza (Kitzbuhel, n.d.).

Sl. 8. Skijaška karta Kitzbühela

Izvor: Topskiresort, n.d.

Unatoč brojnim sadržajima, Kitzbühel svoj turistički razvoj uvelike duguje Hahnenkamm skijaškoj utrci koja je već 50 godina jedna od najpoznatijih skijaških utrka u Svjetskom kupu. Utrku godišnje gleda oko 90 000 gledatelja, a proširivanjem kapaciteta ta brojka samo raste (Poggi, 2023).

Osim turističke ponude namijenjene alpskim skijašima, Kitzbühel ima i dugu tradiciju nordijskog skijanja pa tako postoji 70 km uređenih staza za ljubitelje nordijskog skijanja. Nadalje, u Kitzbühelu se nalazi jedino austrijsko klizalište za curling. U turističku ponudu Kitzbühela spadaju i vođene planinarske ture. Osim ponude zimskog turizma, Kitzbühel također razvija ljetnu turističku ponudu koja se sastoji od biciklističkih staza, više od 1000 km staza za planinarenje, wellness centara i 4 golf terena (Kitzbühel, n.d.).

Obzirom na to da se sve skijaške staze u Kitzbühelu nalaze ispod 2000 m nadmorske visine, nastaje problem u količini snijega godišnje koji se onda mora umjetno proizvoditi što stvara dodatni trošak. Ipak, unatoč relativno niskoj nadmorskoj visini, snježni je pokrivač prisutan tijekom cijele skijaške sezone – od prosinca do travnja (Topskiresort, n.d.).

4.3. Chamonix

U podnožju najvišeg vrha Alpa, Mont Blanca visokog 4810 m, smješteno je francusko skijalište Chamonix (Curić i dr., 2013). Sastoji se od 3 povezana manja skijališta (Brévent, Les Grands Motet i Balme) na visini između 1035 i 3842 m (Bergfex, n.d.).

Chamonix se nalazi u zapadnom dijelu Alpa na istoku Francuske uz francusko-talijansku granicu.

Atrakcijsku osnovu čine strme strane Alpa zajedno s najvišim vrhom Mont Blancom.

Chamonix ima dugu turističku tradiciju, još od 18. stoljeća, a prvi smještajni objekt datira iz 1770. godine. Chamonix je u 18. stoljeću bio odredište slavnih poput Goethea i Bourrita koji su Chamonixu podigli profil. Kao i većina skijaških odredišta danas, turistička tradicija počela je razvojem ljetnog turizma u planinama, a svako je ljeto u Chamonix posjećivalo oko 1500 turista (Chamonix, n.d.). Tako se počelo razvijati sportsko planinarenje na području Chamonixa, a Mont Blanc je osvojen 1787. godine (Curić i dr., 2013). Prvu luksuzni hotel napravljen je 1816. godine nakon čega je počeo jači razvoj turizma i gradnja prometnica prema Chamonixu. Godine 1901. svečano je otvorena željeznička pruga koja prolazi dolinom Chamonix čime je destinacija otvorena i zimskim turistima. Tako je početkom 20. st. započeta tradicija istovremenog razvoja ljetnog i zimskog turizma. Skijališnu turizam u Chamonixu započeo je krajem 19. stoljeća i kontinuirano se razvija do danas.

Veliki poticaj razvoju zimskog turizma Chamonixa imala je organizacija prvih Zimskih olimpijskih igara 1924. godine (Chamonix, n.d.). Kako je ranije navedeno, sportska natjecanja u prvom redu Olimpijske igre imaju važnu ulogu u marketingu lokacije jer za sobom dovode brojne sponzore i medije, a za potrebe održavanja Olimpijskih igara potrebno je usavršiti infrastrukturu koja se nakon održavanja igara nastavlja koristiti.

Samo skijalište ima ukupno 48 žičara (13 gondola, 16 sjedećih žičara, 19 vučnica) čiji je kapacitet 52 660 skijaša u satu (All mountain performance, n.d.). skijalište se sastoji od 69 skijaških staza čija je ukupna dužina 108 km. Od 69 staza 8 zelenih staza, 28 plavih, 20 crvenih i 10 crnih plus dva zabavna parka. Samo je skijalište podijeljeno između 3 skijaška područja: Brévent - Flégère, Les Grands Montets i Balme (Bergfex, n.d.).

Sl. 9. Skijaška karta doline Chamonix

Izvor: Bergfex, n.d.

Osim uređenih staza za alpsko skijanje, Chamonix ima uređenih 27 km staza sa skijaško trčanje. Turizam se nastoji razvijati tijekom cijele godine stoga izvan skijaške sezone postoji niz aktivnosti i atrakcija nevezanih za skijanje. Tako su ljeti turistima dostupne planinarske staze, paragliding, bicikliranje po brdima (mountainbiking), teniski i golf tereni (Chamonix, n.d.). Područje skijališta Chamonix povezano je žičarama manjih kapaciteta što može rezultirati dužim čekanjem u redovima i samim time predstavlja izazov skijašima tijekom sezone. Također, manje se vremena posvećuje kvalitetnoj pripremi staza pa snijeg na stazi nije dovoljno čvrst za velik broj skijaša.

4.4. Sljeme

Skijalište Sljeme nalazi se na sjevernim obroncima Medvednice nedaleko od Zagreba, na nadmorskoj visini između 730 i 1028 m. Obzirom da je udaljeno od centra Zagreba svega 20 minuta, dobro je poznato zagrebačko izletišta, a za zimskih mjeseci i skijalište.

Atraktivna osnova razlikuje se od skijališta u Alpama. Prije svega Sljeme je smješteno u gorskom umjesto planinskom području. Glavnu atraktivnu osnovu čini Park Prirode Medvednica unutar kojeg je smješteno samo skijalište.

Počeci zimskog turizma na Medvednici vežu se uz početke skijanja u Zagrebu. Godine 1894. u Zagrebu osnovana je tzv. „skijaška sekcija“ koja je okupljala volontere koji su sami uređivali

staze. Tek nakon Drugog svjetskog rata osnivanjem Zagrebačkog skijaškog saveza, skijalište Sljeme počinje dobivati izgled kakav ima danas, a interes za skijanje počeo je rasti. Crveni spust, najveći i najznačajniji spust skijališta, napravljen je 1946. godine, a tri godine kasnije napravljen je i Plavi spust. Prva žičara (jednosjed tzv. „Panjevni“) otvorena je 1954. godine. Devet godina kasnije u promet je puštena kabinska žičara koja je spajala sam grad sa skijalištem čime je skijašima olakšan dolazak do staza. Jedina sjedeća žičara na skijalištu u promet je puštena 1988. godine, a radi i danas i najvažnija je žičara na skijalištu. Kabinska žičara zatvorena je 2007. godine, a 2022. godine u promet je puštena nova Žičara Sljeme (Diklić, 2022).

Skijalište Sljeme ima svega 4 staze: Crveni spust, Plavi spust, Bijeli spust i Zeleni spust koji zajedno čine 4 km staza. Staze su povezane trima žičarama, dvije vučnice i jedna sjedeća žičara koje imaju kapacitet 3300 skijaša po satu. Obzirom na manju nadmorsku visinu snijeg se ne zadržava cijelu zimu stoga su sve staze opremljene sustavom za umjetno zasnježivanje. Osim skijanja po danu, razvijeno je i noćno skijanje (Skijalište sljeme, n.d.).

Popularnost u skijaškom svijetu skijalište Sljeme dobilo je 2005. godine kada je tamo održana prva FIS ženska slalomska utrka „Snježna kraljica“ (eng. Snow Queen trophy) , a u kalendar godišnjih utrka 2008. godine upisana je i muška slalomska utrka u Zagrebu. Utrka se tradicionalno održavala početkom siječnja, a u Zagreb su dolazili najbolji skijaši svijeta kao i brojni turisti obožavatelji skijanja (Snow Queen trophy, n.d.).

Radi malog broja staza i nedovoljno snijega tijekom godine skijalište Sljeme ne posjećuje velik broj stranih turista, već domaći stanovnici (uglavnom Zagrepčani) željni jednodnevnog aktivnog odmora, a manjak snijega poprilično utječe na skraćivanje skijaške sezone na Sljemenu radi čega skijališni turizam polako postaje neodrživ. Nedostatak snijega problem je skijališta već godinama, a zbog nedostatka snijega nekoliko je puta i otkazana utrka Snježna kraljica te je u konačnici uklonjena sa kalendara skijaških natjecanja Svjetskog kupa za nadolazeću sezonu (Jutarnji list, 2023).

4.5. Rasprava

Od četiri odabrane skijaške destinacije, tri se nalaze na području Alpa, dok je Sljeme jedina destinacija izvan Alpa, a Alta Badia, Kitzbühel i Chamonix nalaze se u različitim dijelovima Alpa međusobno udaljeni jedno od drugoga stoga se razvila različita turistička tradicija. Radi lakše usporedbe veličine odabranih skijališta napravljena je tablica 2.

Tab. 2. Usporedba 4 odabrana skijališta prema veličini

SKIJALIŠTE	Alta badia	Kitzbuhel	Chamonix	Sljeme
UKUPNA DULJINA SKIJAŠKIH STAZA (km)	130	188	108	4
BROJ ŽIČARA	53	57	48	3
KAPACITET ŽIČARA	96327	108123	52660	3300

Izvor: Bergfex, n.d.; Skiresort, n.d., All mountain performance, n.d., Skijalište Sljeme, n.d.

Glavne atrakcijske osnove Alpskih skijališta usko su vezane uz krajolik Alpa, a turistička je tradicija počela planinarenjem u ljetnom dijelu godine. Ipak, različita povijest i razvoj dovode do fokusa na različite aspekte turizma kao i probleme vezane uz turizam. Turistička ponuda u Alta Badiji bazira se na skijališnom turizmu i planinarenju radi čega ima uređen velik broj i planinarskih staza. Za skijaše je uređen velik broj staza, a posebnost ovog skijališta je u povezanosti sa drugim bliskim skijalištima i razvoju mreže među njima, ne samo na skijaškim stazama već i u povezanosti javnim prijevozom. Također, razvija se i kulturni turizam obzirom na posebnost lokalne zajednice na području Alta Badije. Kitzbühel s druge strane svoju turističku ponudu uvelike bazira na skijališnom turizmu, a skijanje je jedna od glavnih komponenti života lokalnog stanovništva. Velik broj turista Kitzbühel posjeti za vrijeme skijaške utrke što rezultira popunjavanjem smještajnih kapaciteta mjesecima unaprijed, a obzirom na popularnost skijaških utrka u Kitzbühelu, samo skijalište dobiva veću popularnost. Tradicija turizma u Chamonixu počinje također razvojem ljetnog turizma u planinama, a Chamonix je bio odredište slavnih za ljetnih mjeseci čime mu se podigla popularnost. Turizam Chamonixa dodatno je populariziralo održavanje prvih Zimskih olimpijskih igara. Ipak, turistička ponuda Chamonixa nastoji se podjednako razvijati tijekom zimskih i ljetnih mjeseci, a takav je razvoj moguć radi blizine najvišeg vrha Alpa (Mont Blanc) koji privlači planinare u ljetnom dijelu godine. Među odabranim skijalištima uvjerljivo je najmanje skijalište Sljeme. Sljeme se također nalazi na najmanjoj nadmorskoj visini radi čega se snježni pokrivač kraće zadržava na podlozi i samim time skijaška sezona kraće traje. Ipak, turistička ponuda Sljemena bazira se većinom na planinarenju, a skijalište nije odredište stranih turista već Zagrepčana željnih jednodnevnog odlaska na skijanje. U tri primjera alpskih skijališta, razvoj skijališnog turizma pridonio je transformaciji malih, nekad stočarskih, gradova u skijališne centre.

Obzirom na različitu nadmorsku visinu i turističku ponudu, skijališta se susreću s različitim problemima. Tako je u Alta Badiji problem predstavljalo zagađenje stoga se nastoji okrenuti

održivom turizmu. Premda zagađenje je zajednički problem većine područja masovnog turizma pa tako i skijališta. Obzirom na klimatske promjene i kraće zadržavanje snježnog pokrivača, kao i nešto manju nadmorsku visinu, Kitzbühel bi se mogao susresti s problemom duljine trajanja skijaške sezone koji se trenutno rješava umjetnim snijegom na skijalištima. Kratko zadržavanje snježnog pokrivača, problem je na Sljemenu već dugi niz godine, a skijaška sezona na Sljemenu traje kraće nego u alpskim skijalištima.

Obzirom na maksimalnu iskorištenost kapaciteta, skijališta se ne mogu širiti, već mogu usavršavati ponudu dodatnim sadržajima, kao na primjer barovima, restoranima i drugim oblicima turizma. Tako tri Alpske destinacije razvijaju staze za planinarenje i snow parkove.

U bliskoj budućnosti se ne očekuju inovacije koje bi izazvale novi val razvoja skijališnog turizma, ipak postoje trendovi koji bi doveli do većeg broja turista ljeti i zimi. Ti trendovi podrazumijevaju promjene u socioekonomskom i ekološkom okruženju planinskog turizma koji bi utjecali na dugoročno poboljšanje destinacije (UNWTO, 2018).

5. Zaključak

Skijališni turizam je vrsta turizma koja se razvija već dugi niz godina, a prostorno je ograničen na uska područja u planinama s velikom nadmorskom visinom. Na samom početku razvoja turizma u planinama, turizam se odvijao ljeti sa svrhom planinarenja, a skijališni se turizam razvio tek na prijelazu iz 19. u 20. st.

Kako je nekad skijališni turizam bio namijenjen isključivo bogatijima koji su ti mogli priuštiti duži boravak u planinama, zatim je poprimio odlike masovnog turizma, danas skijališni turizam stagnira. Zbog klimatskih promjena snijega je sve manje, a skijaška je sezona kraća. Obzirom na smanjenje količine snijega u zadnjih 20 godina u odnosu na razdoblje prije 50 godina, manjak snijega nastoji se nadoknaditi tehnologijom zasnježivanja što puno košta radi čega skijališni turizam danas postaje dostupan manjem broju ljudi. Osim što je skupo, umjetna podloga je lošije kvalitete od prirodne

Na primjeru četiri studije slučaja (Alta Badia, Kitzbühel, Chamonix i Sljeme) uspoređena je atrakcijska osnova, razvoj, turistička ponuda, turističke aktivnosti i problemi s kojima se susreću različita skijališta. Obzirom na pojedine probleme s kojima se susreću skijališta razvijaju se posebni načini rješavanja istih pa je tako na skijalištu Alta Badia pokrenut niz inicijativa i akcija održivog turizma čime se nastoji u budućnosti smanjiti pritisak na okoliš. Zatim, zbog manje nadmorske visine i klimatskih promjena, Kitzbühel bi se u budućnosti mogao susretati s nedostatkom snijega i skraćivanjem skijaške sezone, samim time priprema i održavanje staza postaju skuplji. Ipak, zahvaljujući tehnologiji stvaranja umjetnog snijega i odličnom načinu priprema skijaških staza, austrijska se skijališta odlično nose s problemom nedostatka snijega u pojedinim dijelovima godina. Problem nadmorske visine, na Sljemeni se javlja već dugi niz godina, a upravo radi toga skijaška sezona postaje sve kraća i skuplja, a skijanje na Sljemeni polako postaje neodrživo. Chamonix ima dugu turističku tradiciju koja se nije razvila isključivo zahvaljujući skijanju, nego velikim dijelom planinarenju što duguje blizini Mont Blanca. U skijanje se manje ulaže što se vidi prema pripremi staza koja je za razliku od ostalih alpskih država na nešto nižoj razini, a žičare su kraće i zastarjele dok se druga alpska skijališta moderniziraju.

U budućnosti bi se broj skijaša na alpskih skijalištima mogao smanjivati, između ostalog i zbog rapidnog razvoja skijališnog turizma u drugim dijelovima svijeta – Istočnoj Europi i Aziji.

Literatura

1. Curić, Z., Glamuzina N., Opačić V.T., 2013: Geografija turizma - regionalni pregled, Naklada Ljevak, Zagreb.
2. Diklić, I., 2022: Istraživanje stavova stanovnika Zagreba o razvoju zimskog sportskog turizma na području Parka prirode Medvednica, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet.
3. Kadušić, A., Smajić, S., Mešanović, D., 2018: Turistička geografija – Fizičkogeografske I društvenogeografske osnove turizma, Off-set, Tuzla.
4. Kešac, M., 2023: Alpska područja Europe-turistička transformacija, Diplomski rad, Sveučilište Juraja Dobrile u Puli.
5. Knežević, R., 2003: Resursna osnova zimskog turizma na Gorsko-planinskom prostoru Hrvatske. *Tourism and hospitality management*, 9(2), 121-130.
6. Steiger, R., Scott, D., Abegg, B., Pons, M., Aall, C., 2019: A critical review of climate change risk for ski tourism. *Current Issues in Tourism*, 22(11), 1343-1379.
7. Tranos, E., Davoudi, S., 2014: The regional impact of climate change on winter tourism in Europe, *Tourism Planning & Development* 11(2), 163-178.
8. UNWTO, 2018: Sustainable Mountain Tourism: Opportunities for Local Communities, Madrid.

Izvori

1. All mountain performance, n.d.: Chamonix information, [Information about Chamonix | All Mountain Performance](#) (24.8.2023.).
2. Bergfex, n.d.: Alta Badia, [BERGFEX: Alta Badia: Urlaub Alta Badia - Reisen Alta Badia](#) (24.8.2023.).
3. Bergfex, n.d.: Chamonix Mont Blanc ski area, <https://www.bergfex.at/chamonix-mont-blanc/> (24.8.2023.).
4. Bergfex, n.d.: Ski resort Sljeme, <https://www.bergfex.at/sljeme/> (24.8.2023.).
5. Britannica, n.d.: Kitzbühel, <https://www.britannica.com/place/Kitzbuehel> (10.9.2023.).
6. Chamonix, n.d.: A Brief History of the Chamonix Valley, <https://www.chamonix.net/english/chamonix/history> (24.8.2023.).
7. Chamonix, n.d.: The must sees of the valley of Chamonix-Mont-Blanc, <https://en.chamonix.com/> (24.8.2023.).

8. FIS, 2018: Number of skier and snowboarder visits worldwide increases by 4%, [Number of skier and snowboarder visits worldwide increases by 4% \(fis-ski.com\)](#) (24.8.2023.).
9. FIS, n.d.: Calendar & results, <https://www.fis-ski.com/DB/alpine-skiing/calendar-results.html?eventselection=upcoming&place=§orcode=AL&seasoncode=2024&categorycode=WC&disciplinecode=&gendercode=&racecode=&nationcode=&seasonmonth=X-2024&saveselection=-1&seasonselection=> (10.9.2023.).
10. Geofabrik.de, 2018: OpenStreetMap Data Extracts, <https://download.geofabrik.de/index.html> (10.9.2023.).
11. Jutarnji list, 2023: Sad je službeno: Ništa od Snježne kraljice 2024. godine, pala je odluka koja će rastužiti skijašku Hrvatsku, <https://sportske.jutarnji.hr/sn/sport-mix/skijanje/sad-je-sluzbeno-nista-od-snjezne-kraljice-2024-godine-pala-je-odluka-koja-ce-rastuziti-skijasku-hrvatsku-15339241> (24.8.2023.).
12. Kitzbuhel, n.d.: Skiing in Kitzbuhel, <https://www.kitzbuehel.com/en/sport/skiing/> (24.8.2023.).
13. Olympics, n.d.: History of Alpine Skiing, [Alpine Skiing: Olympic history, rules, latest updates and upcoming events for the Paris 2024 sport \(olympics.com\)](#) (20.8.2023.).
14. Poggi, A., 2023: Kitzbühel Streif 2023: Top facts, stats, and records about iconic Austrian downhill ski course, Olympics, 2023., <https://olympics.com/en/news/kitzbuhel-streif-2023-top-facts-stats-records-downhill> (20.8.2023.).
15. Skiresort, n.d.: Ski lifts Alta Badia, [Ski lifts Alta Badia - cable cars Alta Badia - lifts Alta Badia \(skiresort.info\)](#) (24.8.2023.).
16. Skiresort, n.d.: Ski lifts KitzSki – Kitzbühel/Kirchberg, [Ski lifts KitzSki – Kitzbühel/Kirchberg - cable cars KitzSki – Kitzbühel/Kirchberg - lifts KitzSki – Kitzbühel/Kirchberg \(skiresort.info\)](#) (24.8.2023.).
17. Ski-resort-stats, n.d.: Snow history, [Snow history - Ski resort statistics \(ski-resort-stats.com\)](#) (24.8.2023.).
18. Skiworldcup, n.d.: Gran Risaa history of over 30 years, <https://www.skiworldcup.it/en/hystory-gran-risa-ski-world-cup-alta-badia.php> (24.8.2023.).
19. Službeni turistički portal Austrije, n.d.: Kitzbuhel – Winter holidays the Austrian way, <https://www.austria.info/en/winter/kitzbuehel> (24.8.2023.).

20. Sljeme, n.d.: Informacije o skijaškim stazama i žičarama, <https://www.sljeme.hr/skijaliste/informacije-o-skijaskim-stazama-i-zicarama/56> (24.8.2023.).
21. Snow queen trophy, n.d.: About us, <https://snowqueentrophy.com/en/about-us/#> (24.8.2023.).
22. Snowsunsee, n.d.: Glossary of Ski Terms: Skiing Words, Slang and Phrases, <https://snowsunsee.com/ski-terms/> (10.9.2023.).
23. Sood, S., 2010: Where did skiing come from?, BBC travel, 2010, <https://www.bbc.com/travel/article/20101221-travelwise-where-did-skiing-come-from> (24.8.2023.).
24. Statista, 2021: Number of ski areas in Europe in 2021, by country, [Europe: number of ski areas by country 2021 | Statista](#) (24.8.2023.).
25. Statista, 2021: Number of people who ski in Europe as of 2021, by country, [Europe: number of skiers by country 2021 | Statista](#) (24.8.2023.).
26. Topskiresort, n.d.: Kitzbühel, <https://www.topskiresort.com/resort/Kitzb%C3%BChel/slopes> (14.9.2023.).
27. Tripadvisor, n.d.: Things to Do in Kitzbuhel, https://www.tripadvisor.com/Attractions-g190446-Activities-Kitzbuhel_Tirol_Austrian_Alps.html (10.9.2023.).
28. Valgardenaskimap, n.d.: Sellaronda Ski Map, <https://www.valgardenaskimap.com/en/sella-ronda> (24.8.2023.).
29. Vanat, L., 2013: 2013 International Report on Snow & Mountain Tourism, Overview of the key industry figures for ski resorts, [RM-world-report-2013 \(ropeways.net\)](#) (24.8.2023.).
30. Vanat, L., 2022: 2022 International Report on Snow & Mountain Tourism, Overview of the key industry figures for ski resorts, [2016 International report on mountain tourism \(vanat.ch\)](#) (24.8.2023.).

Prilozi

Popis slika

Sl. 1. Prosječna razina snijega (u cm) na Europskim skijalištima 2003.-2018.	6
Sl.2. Broj posjetitelja skijališta po regijama	7
Sl.3. Broj skijališta po alpskim državama 2021. godine	8
Sl. 4. Europske države s najvećim brojem skijaša	8
Sl. 5. Države s više od 10% skijaša u odnosu na ukupan broj stanovnika 2021. godine	9
Sl. 6. Položaj odabranih skijališta u Alpama	11
Sl. 7. Skijaška karta Sellaronda	13
Sl. 8. Skijaška karta Kitzbühela	15
Sl. 9. Skijaška karta doline Chamonix	17

Popis tablica

Tab. 1. Inovacije koje su dovele do omasovljenja skijališnog turizma	4
Tab. 2. Usporedba 4 odabrana skijališta prema veličini	19